

PROKURATUUR

Kriminaalmenetluse osalise lõpetamise määrus

Koostamise kuupäev ja koht:	19. juuni 2023, Tallinn
Koostaja ametinimetus ja nimi:	ringkonnaprokurör Kristo Adosson ja riigiprokurör Triinu Olev
Ametiasutuse nimi:	Põhja Ringkonnaprokuratuur
Kriminaalaja number:	19221000023
Kuriteo kvalifikatsioon:	KarS § 300 lg 2, § 294 lg 1
Kahtlustatava nimi (isikukood):	XXX (XXX)

Lühülevaade XXX kahtlustusest

- 7.6.2023 esitatud kahtlustuses heidetakse XXX ette järgmist. Ta osales XXX riigihangete nr 194661 ja nr 200881 korraldamisel ning rikkus XXX ühiselt ja kooskõlastatult riigihanke menetluse nõudeid selleks, et eelistada riigihangetel XXX osalusega äriühingut OÜ XXX. Vastutasuna selle eest, et XXX rikkus hankemenetluse nõudeid ja seisis XXX XXX (XXX) XXX hea XXX huvide eest XXX le meditsiinivahendite müümisel, võimaldas XXX XXX tasuda enda ja kolmanda isiku kulutusi ning võttis vastu vara.
- XXX tegevus on kvalifitseeritav karistusseadustiku (KarS) § 300 lg 2 (riigihangete teostamise nõuete rikkumine) ja § 294 lg 1 (alkäemaksu võtmine) järgi.

Kriminaalmenetluse lõpetamise põhjendus

- Kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS) § 202 lg-st 1 tuleneb, et prokuratuur võib kahtlustatava nõusolekul taotleda, et kohus kriminaalmenetluse lõpetaks, kui kriminaalmenetluse ese on teise astme kuritegu ja selles kahtlustatava isiku süü ei ole suur ning ta on heastanud või asunud heastama kuriteoga tekitatud kahju ja tasunud kriminaalmenetluse kulud või võtnud endale kohustuse tasuda kulud ning kui kriminaalmenetluse jätkamiseks puudub avalik menetlushuvi.
- XXX etteheidetavad teod on hinnatavad teise astme kuritegudena, sest KarS § 300 lg 2 ning § 294 lg 1 näevad maksimaalse karistusena ette vangistuse kuni viis aastat või rahalise karistuse (KarS § 4 lg 3). Seega annab KrMS § 202 lg 1 menetlejale täiendava võimaluse hinnata, kas XXX kriminaalkaristuse kohaldamine on vältimatult vajalik või on XXX suhtes võimalik saavutada karistuse eesmarke temale KrMS § 202 lg-s 2 loetletud kohustuse määramisega.
- KrMS § 202 lg-st 7 tuleneb, et kui kriminaalmenetluse esemeks on teise astme kuritegu, mille eest karistusseadustiku eriosa ei näe karistusena ette vangistuse alammäära või näeb karistusena ette ainult rahalise karistuse, võib kriminaalmenetluse lõpetada ja kohustused määrata prokuratuur. KarS § 300 lg 2 näeb riigihanke teostamise nõuete rikkumise eest ette rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistuse. KarS § 294 lg 1 näeb alkäemaksu võtmise eest ette

rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistuse. Seega ei näe kummagi eelviidatud normi sanktsioon (KarS eriosa) ette vangistuse alammäära, mistõttu on kriminaalmenetluse lõpetamise otsustamise ning kohustuse määramise pädevus KrMS § 202 lg 7 kohaselt prokuratuuril.

6. Riigikohtu praktika kohaselt (otsus nr 3-1-1-85-04, p 16) annab oportuuniteediprintsiip prokuröridele kaalutusõiguse, mille eesmärk on tagada nii menetlusökoonoomia kui ka proportsionaalsuse järgimine. See loob võimaluse välistada kriminaalrepressiooni kohaldamise juhtudel, mil see oleks teo asjaolusid arvesse võttes ilmselgelt mittemõõdukas.

7. XXX suhtes on kriminaalmenetluse lõpetamine otstarbekuse kaalutlusel põhjendatud, sest esinevad KrMS § 202 lg-s 1 sätestatud eeldused: kahtlustatava süü ei ole suur, puudub avalik menetlushuvi, kuriteoga tekitatud kahju heastamise ja menetluskulu hüvitamise nõue ei kohaldu ning kahtlustatav on menetluse otstarbekusel lõpetamisega nõus.

7.1. KrMS § 202 näeb menetluse otstarbekusel lõpetamise esmase eeldusena ette, et kahtlustatava süü ei ole suur. Kahtlustatava süü suuruse kindlakstegemisel tuleb aluseks võtta KarS § 56 lg 1 kohaldamisel kohtupraktikas omaksvõetud kriteeriume, samuti KarS §-s 57 loetletud karistust kergendavate ja §-s 58 loetletud karistust raskendavate asjaolude esinemist. Arvestada tuleb inimese panust kuriteo toimepanemisel, tahtluse astet, inimese vanust ja arusaamisvõimet ning seadusandja poolt sätestatud karistust. Seejuures ei saa tähelepanuta jätta asjaolu, et otstarbekuse kaalutlusel on menetluse lõpetamine välistatud üksnes suure süü korral.

7.2. Hinnates XXX suhtes kriminaalmenetluse KrMS § 202 alusel lõpetamise võimalikkust, tuleb arvesse võtta, et selles menetluses on XXX esmakordselt talle etteheidetava teo osas ütluseid andnud ning enda rolli temale etteheidetavate kuritegude toimepanemises selgitanud 7.6.2023 ning 8.6.2023. XXX ütlustest ning ka kriminaalasjas kogutud tõenditest nähtub, et XXX ei olnud kahtlustuses nimetatud kahel XXX riigihankel hankekomisjoni liige, vaid oli kaasatud hankekomisjoni tegevusse ning hangete ettevalmistamisse ja läbiviimisse oma juhi, s.o XXX juhataja XXX poolt. Kriminaalasja keskmes on XXX-s läbiviidud kaks riigihanget ning kahtlustuse kohaselt XXX ja XXX rikkusid nimetatud riigihangetel riigihangete teostamise nõudeid. Täpsemalt rikkusid nad kahtlustuse kohaselt riigihangete seaduse §-s 3 sätestatud üldpõhimõtteid, et eelistada XXX pakutavaid tooteid. Kuivõrd XXX ei olnud hankekomisjoni liige ning oli kaastatud talle etteheidetavatesse tegevustesse XXX poolt, siis võib XXX rolli kuritegude toimepanemisel pidada pigem väheseks.

7.3. Lisaks eeltoodule tuleb süü suuruse hindamisel arvesse võtta ka asjaolu, et KarS § 294 lg 1 on kohaldatav, kui altkäemaksuna hinnatavate hüvede suurus on alla 40 000 euro. Kahtlustuse kohaselt võttis XXX XXX vastu hüvesid ligikaudu 9000 euro eest.

7.4. Süü suuruse kindlakstegemisel tuleb lähtuda eeskätt kuriteo asjaoludest, ent tähelepanuta ei saa jätta ka teo toimepanija isikut. Oluline on, et käesolevas kriminaalasjas uurimise all olevad hanked nr 194661 ning nr 200881 olid esimesed hankemenetlused, millega XXX XXX s kokku puutus. Seetõttu ei ole XXX etteheidetav käitumine korduv või süstemaatiline, mis samuti viitab väiksemalt süüle.

8. Lisaks tuleb hinnata avaliku menetlushuvi kriteeriumi, sest KrMS § 202 kohaldamise teiseks oluliseks eelduseks on avaliku menetlushuvi puudumine. Kohtupraktikas on asutud seisukohale, et avalik menetlushuvi on määratlemata õigusmõiste, mida sisustakse eri- ja üldpreventiivsete kaalutluste kaudu. See on seotud karistusõiguses kehtiva *ultima ratio*

põhimõttega, mis näeb ette, et karistust tuleb kohaldada siis, kui muud vahendid osutuvad ebapiisavaks ja karistamise järele eksisteerib tungiv vajadus. Seega tuleb avaliku menetlushuvi hindamisel arvesse võtta kuriteo toime pannud inimest ning tema varasemat käitumist, arvestusega, et karistust kohaldatakse üksnes juhul, kui muudest vahenditest tema mõjutamiseks ei piisa. Oluline on siinkohal aga märkida, et menetlusõiguses hinnatav avalik menetlushuvi ei ole seotud süüdistatava staatuse ega meediatähelepanu suurusega.

8.1. Analüüsides karistamise vajadust eripreventiivsele kaalutlusele tuginedes, siis XXX on varem kriminaalkorras karistamata ning tema suhtes ei ole varem menetlust otstarbekuse kaalutlustel lõpetatud. Selles kriminaalasjas ei ole tuvastatud asjaolusid, mille alusel saab prognoosida, et kriminaalmenetluse lõpetamine ja XXX kriminaalkorras karistamisest loobumine võiks viia selleni, et ta jätkaks uute süütegude toimepanemist, st sarnaste ehk ametialaste süütegude toimepanemist.

8.2. Kuna XXX heidetakse ette omakasulise süüteo toimepanemist ja altkäemaksuna saadud summa on kahtlustuse kohaselt ligikaudu XXX eurot, siis XXX euro tasumine on prokuratuuri hinnangul piisav, et tagada eesmärk, et kuritegevus ei tohi ennast ära tasuda. Sellise kohustuse määramisega on täidetud XXX suhtes karistust mõistmata ka eripreventiivsed kaalutlused, sest kahtlustuse järgi altkäemaksuna saadud summat ligi kolmekordselt ületava summa XXX euro tasumine on eelduslikult piisav, et kahtlustatav tajuks, et õigusrikkumisele järgneb nii teenitud kasust ilma jäämine kui ka täiendavate kohustuste tekkimine.

8.3. Kokkuvõtvalt saab asuda seisukohale, et kriminaalmenetluse lõpetamisel kohaldatakse XXX piisavalt mõjusaid ja hoiatavaid kohustusi, mis viivad tõdemuseni, et XXX suhtes on karistusõiguslikud eesmärgid saavutatavad ilma karistust kohaldamata.

9. Analüüsides avalikku menetlushuvi üldpreventiivsest kaalutlusest lähtuvalt, tuleb asuda seisukohale, et kriminaalmenetluse lõpetamisel ning kahtlustatavale tema süüga proportsionaalse kohustuse määramisel ei saaks kahjustada ega kannatada ühiskonna usk õiguse kehtivusse. Nagu eelnevalt juba märgitud, siis kahtlustatav on XXX XXX, kelle suhtes on avalikkusel kõrgendatud usaldus seoses tema kutsetegevusega (ravitegevus). Kriminaalasjas ei ole XXX tehtud aga karistusõiguslikku etteheidet selles, et ta oleks kutsetegevusega seonduvat usaldust rikkunud. Samuti on täidetud ilma karistust kohaldamata ka üldpreventiivsed kaalutlused, sest saavutatud on kindlus, et õigusnormid kehtivad kõigi suhtes. Eeltoodu kinnitab, et riik reageerib igale õigusrikkumisele ja eesmärk on lisaks kuriteoga saadud tulust ilma jätmisele ka täiendavalt mõjutada kahtlustatava varalist seisut, mille kaudu kinnitada nii kahtlustatavale kui ka avalikkusele, et kuriteo toimepanemine ei tasu ära. Kõike seda arvesse võttes ei ole otstarbekas XXX kriminaalkorras karistada, sest on alust eeldada, et juba läbiviidud kriminaalmenetlus ning kriminaalmenetluse lõpetamisega kaasnev rahaline kohustus on tema mõjutamiseks piisavad. Samuti vähendab avalikku menetlushuvi see, et kahtlustatavat pole varem kriminaalkorras karistatud ega tema suhtes kriminaalmenetlusi otstarbekuse kaalutlustel lõpetatud. Seega on menetluse lõpetamine otstarbekuse kaalutlusel kohane ja XXX tunneb määratava kohustuse kaudu vahetat, arvestatavat ja materiaalist mõju.

10. XXX ei tekitanud kuriteoga otsesest varalist kahju KrMS § 202 lg 1 mõttes. Seega ei tõusetu vajadus käsitleda menetluse lõpetamise eeldust, mille kohaselt peab kahtlustatav vähemalt olema asunud kuriteoga tekitatud kahju heastama.

11. Riigil ei tekkinud XXX suhtes tõusetunud kuriteokahtluse kontrollimisel KrMS §-s 175 loetletud menetluskulusid ning seetõttu ei ole XXX kohustatud KrMS § 202 lg 1 mõttes menetluskulusid hüvitama

12. Lisaks eeldab kriminaalmenetluse otstarbekusel lõpetamine kahtlustatava nõusolekut, XXX on menetluse otstarbekuse kaalutlusel lõpetamisega nõus.

13. Kui XXX määratud kohustus jääb tähtajaks täitmata, uuendab prokuratuur menetluse.

Juhindudes KrMS § 202 lg-st 7 ning §-st 206, prokurörid

määrasid:

1. Lõpetada kriminaalasjas menetlus XXX suhtes.
2. KrMS § 202 lg 2 p 2 alusel kohustada XXX täitma rahalise kohustuse, tasudes riigi tuludesse 25 000 (kakskümmend viis tuhat) eurot **tähtpäevaga 26.6.2023**.
3. Tõkendi tühistamine: tõkendit ei kohaldata.
4. Asitõendiga toimimise viis: XXX ja/või temaga seoses asju ei kogutud.
5. Riiklikes registrites ja andmekogudes sõrmejälgede ja DNA andmete kustutamine: andmeid ei kogutud.
6. Kriminaalmenetluse kulude hüvitamine: menetluskulu puudub.
7. Anda käesolev määrus kahtlustatavale XXX ja kaitsjale XXX (XXX).

Kahtlustatava kinnitus

Olen käesoleva määruse ja makseinfo kätte saanud. Minule on selgitatud kriminaalmenetluse lõpetamise alust. Nõustun kriminaalmenetluse lõpetamisega KrMS § 202 alusel. Olen kohustusega nõus ja selle täitmiseks võimeline. Olen teadlik, et kohustuse tähtaegsel täitmata jätmisel menetlus uuendatakse.

(omakäeliselt: nimi, allkiri, kinnituse andmise kuupäev)

Kristo Adosson
ringkonnaprokurör

Triinu Olev
riigiprokurör

Erki Kergandberg
vandeadvokaat